

Beli les in beli lesovi

Kot pri rdečem lesu in rdečih lesovih (glej Torelli, Les 50, št. 9, str.) so nam trgovci tudi pri pojmihi beli les in beli lesovi zakuhali kar lepo terminološko godljo. Angl. *whitewood* (ali tudi *white deal*) pomeni Angležu smrekovino in jelovino, uvoženo iz celinske Evrope. Geografski prefiksi nakazujejo izvor *whitewooda*. Tako se smrekovina iz Baltskega območja imenuje *Baltic whitewood*. Podobno so nekoč ločili *Yugoslavian whitewood*. Z *Weißholz* nemški trgovci označujejo smrekovino, uvoženo iz Fenoskandije (tj. Skandinavije, Finske in Karelje) in Rusije.

Beli les je popularen nestrokoven izraz za reakcijski les listavcev, tj. tenzijski les. Tenzijski les se tvori na zgornji strani nagnjenih debel in vej. Zlasti lepo se vidi na suhih skobljanih površinah, kjer se srebrnkasto leskeče, ali pa na svežih žaganih površinah, kjer ga izdaja "volnatost" (angl. *fuzzy grain*). Volnatost je posledica iz površine iztrganih zelo žilavih tenzijskih ali želatinskih vlaken (slika 1).

Slika 1. Topol (*Populus* spp.): značilna volnatost zaradi velikega dela tenzijskega lesa

Z izrazom beli lesovi označujejo ne-natančno različne provenience tropske vrste *Triplochiton scleroxylon* K. Schum. Vrsta ima več tisoč kilometrov širok areal v zah. in centralni ekvatori-

alni Afriki. Pri nas poznamo njen les večinoma pod imenom *samba*. Vendar ga tako imenujejo predvsem na Slonokoščeni obali. V Gani se imenuje *wawa*, v Nigeriji in Liberiji *abachi* ali *obeche*, v Kamerunu, Centralnoafriški republiki in Kongu (Zaire in Brazzaville) pa *ayous*. Iz teh provenienčnih domačinskih imen (seveda če jih trgovci ohranijo in prenesejo na tržišče) je potemtakem mogoče sklepati na geografski izvor in lesne posebnosti sicer botanično iste drevesne vrste. (slika 2).

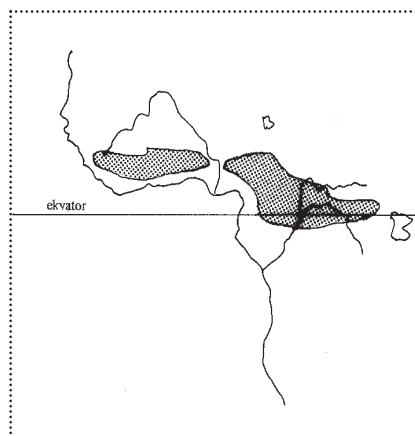

Slika 2. Areal sambe (*Triplochiton scleroxylon* K. Schum.)

American whitewood je tulipanovec (*Liriodendron tulipifera* L.) oz. njegov les. Še pogostejši imeni za tulipanovec sta zelo zavajajoči *yellow-poplar* in *tulip-poplar*. Tulipanovec je doma v severovzhodni Sev. Ameriki, zlasti v Karolini, Geogiji, Virginiji, Alabami in Tennesseeju. V Evropi ga sadimo kot okrasno drevo zaradi značilnih listov ("liriodendra") in "tulipanovih" cvetov ("tulipifera").

Priložnostno imenujejo whitewood tudi ameriški lipi (*Tilia americana* L. in *T.*

heterophylla Vent.) Njuni pravi imeni sta *American basswood* in *white basswood* (slika 3).

Slika 3. Naravni areal tulipanovca (*Liriodendron tulipifera* L.)

Ko smo že pri belih lesovih, omenimo še beljavo (angl. *sapwood*, nem. *Splintholz*), ki pomeni zunanji, fiziološko aktivni del debela in starejših vej s še živimi parenhimijskimi celicami. Cevni elementi (traheide in traheje) beljave prevajajo vodo in v njej raztopljene mineralne snovi (delno tudi organske), njene parenhimske celice pa skladiščijo asimilate.

Dreves oz. lesov z označbo beli (npr. beli gaber, beli topol) je zelo veliko in ne sodijo v to poglavje, pa tudi označba se ne nanaša vselej na barvo lesa.

Niko Torelli

Zveza lesarjev Slovenije, Lesarska založba in revija LES na internetu

Od konca decembra lanskega leta je Zveza lesarjev Slovenije s svojimi dejavnostima Lesarsko založbo in revijo Les predstavljena tudi na internetu. Opravičujemo se, ker smo v prejšnji številki revije Les objavili napačno ime naše domače strani. Pravilni naslov je <http://zls-zveza.si>, naslov elektronske pošte pa je tak, kot je bil že objavljen: revija.les@siol.net. Na naši domači strani si lahko preberete tudi najbolj sveže informacije o prireditvah in posvetih, ki jih organizira Zveza lesarjev Slovenije.

Računamo, da bomo našo predstavitev v kratkem še izboljšali in popestrili.